

Égi és földi képek

Somogyi Győző kiállítása

Vigadó Galéria, X. 4–XI. 23.

LÓSKA LAJOS

A *Somogyi Győző* életmű-kiállítására menet egy több mint harmincéves emlék jutott az eszembe. A grafikus akkoriban a Belgrád rakparton álló bérház padlásműtermében dolgozott. Egy borongós, esős napon meglátogattam. Miközben felbotorkáltam hozzá a lépcsőn, a sötét padlástérből vízcsobogást, csöpögést hallottam, és a műterembe lépve a padlón legalább egy tucat lavórt, bögrét, fazekat láttam, amibe a tetőn becsorgó vizet fogta fel. Valószínűleg ez az általam megtapasztalt beázás is hozzájárult Somogyi Salföldre költözéséhez. A Balaton-felvidéken való letelepedés, az új környezet természetesen művészetét is megváltoztatta: társadalomkritikus fekete-fehér szitanyomatait hamarosan színes, panteisztikus tájábrázolások, szenteket és hősokeket felvonultató temperaképek váltották fel.

Pályája a 70-es évek elején indult, amikor a szárnyaló neoavantgárd törekvések már lelassultak, megtorpanak, miközben egyre több karakteres, egyéni úton járó alkotó – Somogyi mellett Samu Géza, Földi Péter, Bukta Imre – került a pályára, de említhetünk a grafikusok közül is néhányat: Szemethy Imrét, Banga Ferencet, Kovács Tamást. Somogyi Győző a Képzőművészeti Gimnázium befejezése után felvételizett a Képzőművészeti Főiskolára, de elutasították. Ezek után a Római Katolikus Hittudományi Akadémián folytatta tanulmányait. 1967-ben pappá szenték. Több évig szolgált, majd 1975-ben kilépett az egyház kötelékéből, és szabadfoglalkozású képzőművészként dolgozott tovább. Hozzájárult ezen döntéséhez, hogy 1972-ben Markó György nyomdász mestertől megtanulta a szitanyomatkészítés akkoriban újdonságnak számító technikáját.

Az első munkái közé tartozó *Avvakum protopópa* (1973) már magába foglalja mindazokat a kompozíciós jegyeket (montázszerű képépítés) és stílusi jellemzőket (expresszivitás), melyek oly egyénivé teszik nyomatait és tollrajzait. Szociografikáin a puha diktatúra valóságát, a lakótelepek, a gyárak, a nyomornegyedek, a dzsumbujok világát tárja elénk a tőle megszokott éleslátással. A történelmi tárgyú, az 1848-as szabadságharcot megidézõ, a 2. magyar hadsereg kálváriájának emléket állító, az 1956-os forradalomról tudósító művei a múltunk és jelenünk sorsfordulóiról gondolkoztatnak el.

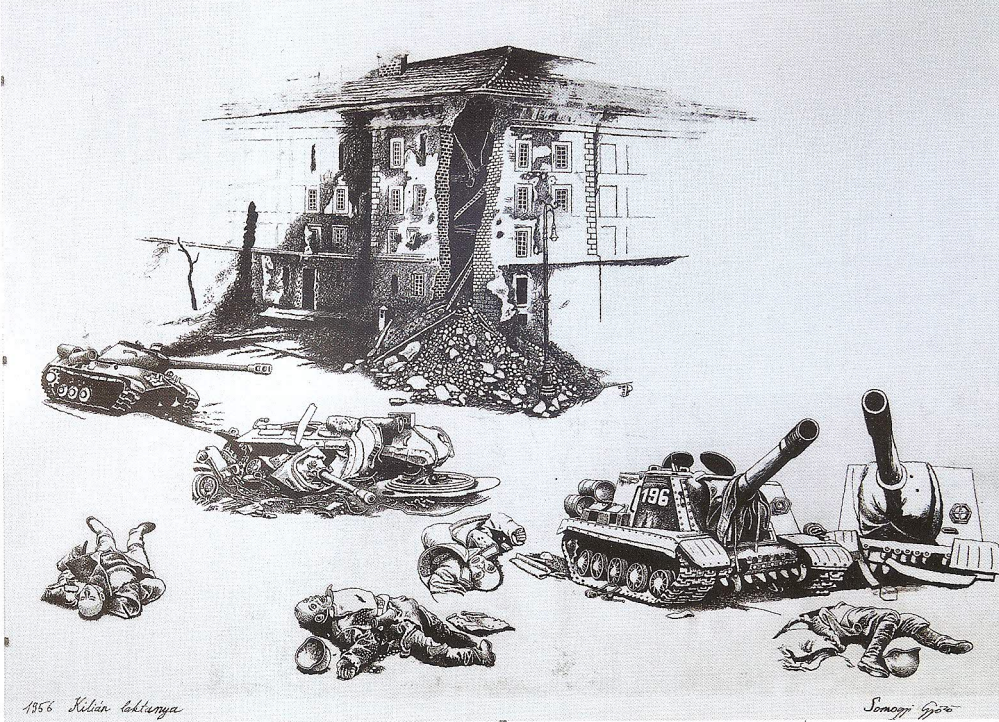
foto: Berényi Zsuzsa

Temperaképeket az 1970-es évek végétől fest. A *Svájci táj* (1976–79) szinte szurreális látomás, a *Béke királynőjét* (1979), a modern miliõbe helyezett Krisztus a kereszten témát a budapesti dzsumbuj lakói ihlették. Az ezeket követõ görögországi és Balaton-felvidéki naivan derûs, színes, epikus tájképei felszabadultságról, művészetében bekövetkezett szemléletváltásról tanúskodnak.

Kiállítási enteriőr

1983-tól albumokat készít, pontosan, korhûen megõrõkítve a középkori katonai viseleteket éppen úgy, mint a huszáregyenruhákat, a fegyvereket. A *Magyar hõsoek arcképcsarnoka* címû száz portréból álló szériája a Néprajzi Múzeumban került elõször a közönség elé 1996-ban. A provinciális barokk portréfestészetre is utaló expresszív müegyüttes a magyar nemzet nagyjainak állít emléket Attila fejedelemtõl Maléter Pálig.

Az említett vásznak, lapok nagy részét a Vigadó Galéria-beli tárlaton is láthatjuk. Mielõtt azonban rátérnék az ismertetésükre, hasznosnak tûnik néhány korábbi jelentõsebb tárlatát felidézni, mert segítik a jelenlegi értelmezését. A Budapest Galériában 1989-ben megren-

1956 Kilián laktanya

SOMOGYI GYŐZŐ:
Kilián laktanya, 1956

dezzet Nagy Zoltán méltatta: „Somogyi élet- és művészetszemléletének egyik legfontosabb meghatározója a romantikus jelentagadás. Azokat az értékeket védelmezi, amelyeket az ipari társadalom megsemmisít. Ezért fordul a természethez, a valláshoz és a történelemhez, ezért rehabilitálja – megkerülve az avantgárd művészet legújabb fejleményeit – a hagyományos műfajokat és ábrázolási formákat. Jövők-e a múlt, tehetjük fel a kérdést képei láttán. Megfordítható-e a környezet és a szellemi világ pusztulásának előrehaladott folyamata? Hol húzódik az anakronizmus és a jövőbe mutató történelmi folytonosság határa? Lehet-e a magános próféta meredek ösvénye sokak által járható széles út?”¹

2003 nyarán a Balaton-felvidék ihlette tájképeivel találkozhatott a közönség az Ernst Múzeumban. Írásában Szemadám György a kollekció szakralitását emeli ki. „A művek 90%-a fekvő formátumú, átszellemült

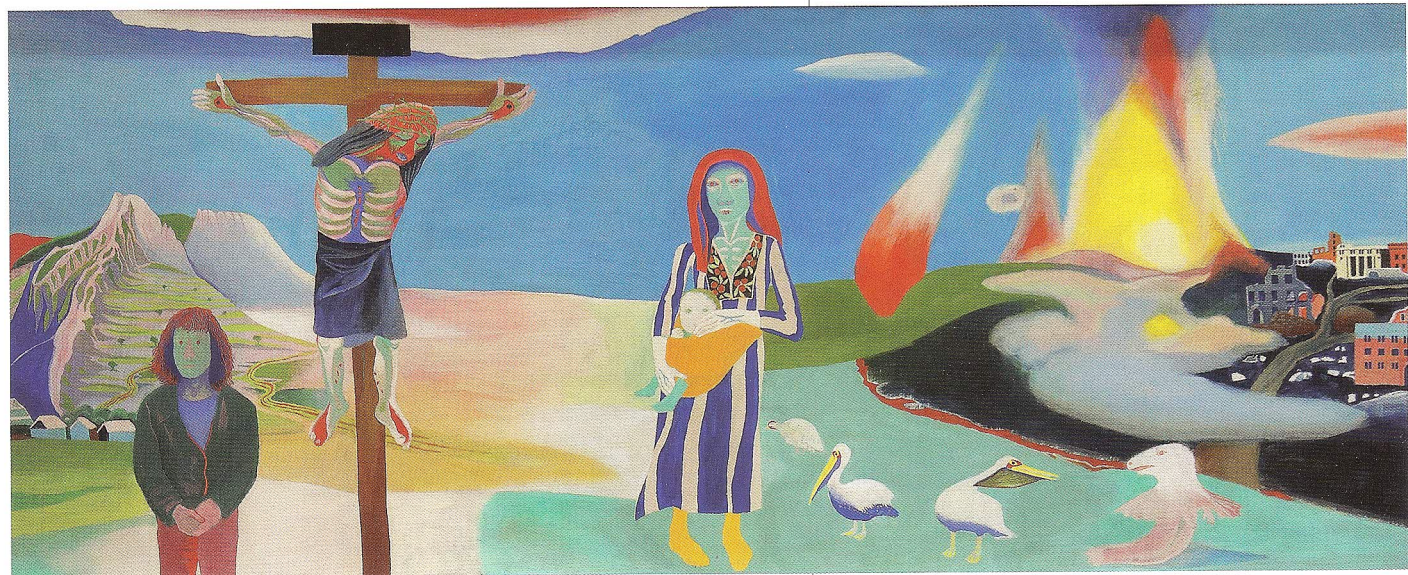
SOMOGYI GYŐZŐ:
Béke királynője, 1979

nyugalmat sugárzó, angyali tisztaságú, világos és erőteljes színekben tobzódó festmény, mely néha még a képkeretre is áterjed.”² Két esztendővel ezelőtt a székesfehérvári Szent István Művelődési Házban láthattunk munkáiból szűk retrospektív összefoglalást. A rendezés szerkezetét tekintve bizonyos tekintetben előlegezte a jelenlegi Vigadó Galéria-belit. Ott is kettéválasztották a nyomtatott és a temperaképeket. Az egyik terembe kerültek a fekete-fehér grafikák (tusrajzok, térképek), a másikba a festmények (tájképek, szentképek, családi portrék). Megjegyzem, érdemes, sőt tanulságos volna egyszer a grafikákat és a rajzokat kronologikusan, vegyítve felsorakoztatni, mert jobban kirajzolódna az életpálya íve. Az ilyen típusú válogatás viszont csak egy

alapos művészettörténeti kutatómunka után valósulhatna meg, ugyanis a festő nem mindig szignálja alkotásait, ami talán nem okozna nehézséget, mert karakteres stílusuk révén elkülöníthetők a másokétól. Nagyobb problémát jelent, hogy sokszor nincsen rajtuk évszám. Csak reménykedhetünk, hogy készítőjüknek van valahol egy füzet, melyben fel vannak jegyezve születésük sorrendjében. Ha nincs ilyen, akkor datálásukkor marad a nem mindig pontos emlékezet.

A Vigadó Galériában megrendezett tárlathoz készült prospektus így írja le az anyagot: „a több mint hatszáz alkotás az a sokrétű, teljes és kerek világot mutatja be, melyben egyszerre van jelen a képzőművészet, a hagyományörzés, az ökológikus gondolkodás, a paraszti gazdálkodás, a hit ereje és a közösségépítő, fenntartó értékek újrafogalmazása”.

A kiállítás az ötödik és a hatodik szinten található. Az ötödik emeleten a művész könyvillusztrációival ismerkedhet az érdeklődő. A több sorban egymás fölött elhelyezett lapokon elsősorban huszá-

Fotó: Berényi Zsuzsa

rokat látunk. Alaposabban megnézve őket szomorúan konstatáltam, hogy azok nem az eredeti rajzok, csupán reprodukciók. Most nem akarok itt Walter Benjaminnak a sokszorosításról szóló örökbecsű tanulmányára hivatkozni, de néhány eredeti rajzot mindenképpen illett volna feltenni. Ugyanezt mondhatom el a *Magyar királyok arcképcsarnokáról* is. A kiállítótér centrumában levő kuckót, ahol az alkotóról készült videókat lehet megnézni, a művész festette nyolcvan hadizászló díszíti.

A következő emeleten a két egymással szemben lévő helyiség egyikében grafikák és rajzok vannak, illetve a terem közepén egy „kápolnácskát” rendeztek be Árpád-házi szentekkel. Mint a tárlat kurátorától megtudtam, ezzel a gesztussal a Kádár kort bemutató grafikák mellett az égi, spirituális világra kívántak utalni. A másik teremben Somogyi lenyűgöző mennyiségű festményeiből tekinthetünk meg válogatást. Ebből a grandiózus kollekciónál két tájképre hívnám fel a figyelmet. Az egyik a korai periódusából való *Utca Jászapátiban* (1978). Ezen még a grafikáira jellemző szociologikus látásmóddal közelíti meg a témáját. A harsgóban kék ég alatt piros tűzfal előtt világoskék Trabant parkol. A mellette pompázó, fehérre meszelt, deszka oromfalú ház igazi népi építészeti emlék. A képteret egy sárga épület oldalfala zárja. A mű főszereplői azonban az előterében állodogáló, unatkozó, színes ruhás cigánylányok.

A másik, jóval később készült nagyméretű tájképen Révfülöp látható a Monarchia idején. Feltűnik rajta a szőlőhegy alatt megbúvó szálloda, az indóház a füstölgő gőzmozdonnyal, a fürdőházak a fürdőzőkkel. A panorámát a kikötőből kifutó fölzászlózott Baross gőzhajó uralja korhű kosztümbbe öltöztetett közönségével. A festményből árad a derű és a mesélőkedv. E nyüzsgő sokadalom láttán Pekáry István képei is eszembe jutottak (Révfülöp 1900, 2000).

Somogyi György a történelmi tradíciók megőrzését tekinti munkássága sarokkövének, a „szép-jó” bemutatását, és ezen ars poeticájához konzekvensen ragaszkodik egész pályáján. Hogy ez így van, hadd bizonyítsam a *Mozgó Világnak* 1978-ban készített interjúm egy részletével: „Többféle szépség van, és minden kor ideálja az uralkodó réteg szépségeszménye. A magazinszépséget, a diadalmas sztárszépséget az életben sem tartom az emberi szépségeszmény legmagasabb rendű formájának, nemhogy a művészetben. A testileg vagy lelkileg támogatásra szoruló embert mutatom be grafikáimon. A keresztre feszített Jézust vagy a második világháború mártírjait. Ezek külsejükben akár rútak is lehetnek, de cselekedeteik nemesek. Az igazság nem mindig szép. Néha előítéleteket sért, máskor szokatlan.”³

Jegyzetek

- 1 Nagy Zoltán: Jövönk-e a múlt? Somogyi György kiállítása a Budapest Galériában, *Művészet*, 1989/4, 8–15.
- 2 Szemadám György: Bizalommal teli képek. Somogyi György képei az Ernst Múzeumban, *Új Művészet*, 2003/10, 24–25.
- 3 Lóska Lajos: Valóságközelben. Beszélgetés Somogyi Györgyvel, *Mozgó Világ*, 1978/4, 23–32.

SOMOGYI GYÖRÖG: Utca Jászapátiban, 1978